SATIRĂ POLITICĂ, IDENTITATE NAȚIONALĂ ȘI CENZURĂ. STUDIU DE CAZ

MARIAN OLARU

Politische Satyre, nationale Identität und Zensur. Fallstudie

(*Zusammenfassung*)

Seit 1898 bis 1900 wurden in der "Patria"-Zeitung 18 Texte als politische Satyren unter dem Pseudonym "Donna Sarmanella" veröffentlicht. Seit ihrer Erscheinung in der Zeitung wurden sie noch nicht irgendwie analysiert oder verwertet. Aus den historischen Informationen, die wir bis heute gesammelt haben, lässt man die Schlussfolgerung ziehen, dass der Verfasser dieser Texten, die unter dem Titel *Zeflemele.* Cronică jalnică în versuri vesele. Dedicație prealuminatului director al "Patriei" [Satyren. Jämmerliche Geschichte in lustigen Versen. Dem aufgeklärten Direktor der „Patria" gewidmet] unter der Rubrik *Foișoară* [Blättchen] zu lesen waren, entweder Minodora Stefanelli oder Atanasie Gherman war. Diese politische Satyren sind für die komplexen ökonomischen, sozialen, kulturellen, politischen und nationalen Fragen relevant, die in der Bukowina am Ende des 19. Jahrhunderts von grosser Wichtigkeit waren, sowie für die spannungsvollen Verhältnisse zwischen dem Gouverneur der Bukowina, Baron Friedrich Bourguignon von Bamberg und der Leitung der P.N.N.R. in der Bukowina. Die letzte war um die "Patria"-Zeitung grupiert und von Dr. Valeriu Braniște geführt.

In unserer Studie werden einige von den hervorhebendsten Versen präsentiert, die die Lage der Bukowiner Rumänen im Vergleich mit der der anderen Nationalitäten und gegenüber der kaiserlichen Verwaltung des Herzogtums zwischen 1898 und 1900 darstellen.

Schlüsselwörter: nationale Identität, politische Partei, Pressewesen, Zensur, Verwaltung, Landeschef Bourguignon, Minodora Stefanelli, Atanasie Gherman, politische Satyre, politische Eliten.

Începând cu numărul 142, din 17/29 iunie 1898, și până la numărul 404, din 9/22 aprilie 1900, în periodicul „Patria", la rubrica *Foișoară*, a apărut un număr de 18 satire politice, semnate în principal de Donna Sarmanella, sub titlul de *Zeflemele actuale.* Cronică jalnică în versuri vesele. Dedicație prealuminatului director al „Patriei". Foișoară originală a „Patriei". Alături de aceasta mai apar câteva satire intitulate *Anti-zeflemele* și trei dintre ele au titluri ce le singularizează: *Zeflemele din Infern*, *Zeflemele războinice* și *Zeflemele de Paști.* Aluziuni și o epistolă

Analele Bucovinei, **XVIII**, *2* (37), p. 395–420, București, 2011

BDD-A32589 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:21 UTC)

hexametrică de la Don Rodrigo. În fine, câteva texte sunt intitulate *Zeflemele războinice*. Mănuşă ritmată aruncată lui Don Alfonso sau *Zeflemele din Infern*. Suspine crude prinse-n versuri semnată „Umbra lui Rodrigo". Până la această dată, scrierile satirice ale Donnei Sarmanella nu au fost antologate sau prezentate în vreo lucrare de gen. Ele fac parte dintre scrierile româneşti din Bucovina, apărute în ziarul „Patria", organ al Partidului Naţional Radical Român, într-o perioadă în care situaţia acestei părţi din spaţiul românesc era grav periclitată de abuzurile administraţiei ţării, întreprinse pentru realizarea acelui *Ausgleichgerechtigkeit*.

Aşadar, cine este Donna Sarmanella? În primă instanţă, pornind de la informaţiile acumulate în pregătirea pentru tipar a lucrării lui Teodor Balan, *Conflictul pentru Tricolor. Un capitol din istoria politică a Bucovinei, 1898–1904*, dat fiind că am găsit-o implicată pe Minodora Stefanelli[1] în lupta pentru afirmarea

[1] În *Cronicul. Albumul cel mare al Societăţii Academice „Junimea" din Cernăuţi*, vol. II, mss, p. 72, aflăm că familia Stefanelli este originară din Transilvania şi că numele adevărat al acesteia era Stefănucă: „Ascendenţii acestei familii imigrate în Bucovina s-au aşezat în oraşelul Siret, iar siretenii, cunoscând originea familiei, îi numeau pe membrii acesteia «ungureni». În matricolele (matricele) Parohiei Ortodoxe din Siret, coborâtorii din această familie au fost trecuţi cu numele de «Ştefaniuc». Astăzi nu se mai poate constata cu siguranţă dacă schimonosirea numelui de familie în matricolele parohiale se datoreşte faptului că preotul respectiv, slav de origine, n-a auzit bine numele familiei sau dacă l-a schimonosit. Asta din urmă e mai verosimilă, căci după ocuparea Bucovinei de către austrieci s-a lăţit slavismul în Bucovina, numele româneşti se slavizau de autorităţi şi preoţi de origine slavă. Nevoind să poarte un nume slav, fraţii Juvenal şi Teodor Stefanelli solicită în numele familiei schimbarea numelui Stefaniuc în Stefănescu. Cererea – se înţelege – a fost respinsă, căci guvernului austriac, protectorul slavismului, nu-i convenea un nume curat românesc, «Ştefănescu». Fraţii intervin din nou, cerând schimbarea numelui Stefaniuc în Stefanelli, un nume cu sufix italian. Cererea e admisă."

Vasile Stefănucă, născut în 1818, a fost starostele blănarilor din Siret. El a avut trei feciori – Ioan (Juvenal), Teodor (Tudor) şi Gheorghe – şi patru fete. Ioan (Juvenal) a avut patru copii: Minodora, Eusebie, Isidor şi pe Claudiu.

Donna Sarmanella, presupusa semnatară a *Zeflemelelor*, este Minodora Stefanelli (?–1916), fiica profesorului Juvenal Ştefanelli, pe numele său de botez Ioan, preot şi catehet în Siret, între anii 1860 şi 1866, apoi catehet la Şcoala Poporală Românească şi profesor de religie la Liceul I de Stat din Cernăuţi, între anii 1876 şi 1908, protopop din anul 1874, care s-a călugărit, după moartea soţiei, luându-şi numele de Juvenal. A devenit protosinghel, în anul 1880, şi arhimandrit, în anul 1890. Acesta a fost autorul a mai multor manuale pentru învăţământul românesc din Bucovina şi colaborator la „Candela", „Revista politică" şi „Foaia Societăţii pentru Cultura şi Literatura Română în Bucovina". Fiica sa, Minodora, era nepoata cunoscutului scriitor şi istoric al dreptului românesc, membru al Academiei Române, Teodor Ştefanelli, unul dintre fondatorii Societăţii Academice Studenţeşti „Arboroasa". Ca profesoară în Cernăuţi, Minodora a fost activă pe tărâm cultural-naţional, fiind una dintre cele mai active doamne bucovinene în lupta pentru afirmarea identitară a românilor, pentru apărarea Tricolorului şi a drepturilor naţionale. A fost secretara Societăţii Doamnelor Române din Bucovina şi a contribuit la înfiinţarea internatului de fete şi a azilului pentru copii orfani din Cernăuţi. În familia sa, preocuparea pentru cultură şi participarea la lupta naţională a românilor erau o caracteristică. Spre exemplu, fratele său, Eusebiu, licenţiat în drept, membru activ al „Junimei", între anii 1883 şi 1885, a fost ales membru de onoare la 2 noiembrie 1890 şi „membru sprijinitor" între anii 1901 şi 1903. Acesta a renunţat la cariera funcţionarilor de stat şi s-a dedicat jurnalisticii. Eusebiu şi fratele său, Isidor, au colaborat la „Revista politică", apoi la toate ziarele româneşti din Bucovina, publicând alături de redactori precum Pompiliu Pinosiu, Gheorghe Bogdan-Duică şi Valeriu Braniştе.

BDD-A32589 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:21 UTC)

națională a românilor bucovineni și fervență susținătoare a studenților implicați în demonstrația din 17 aprilie 1899, de la gara din Cernăuți, am considerat că autorul satirelor intitulate *Zeflemele* și *Anti-zeflemele* nu poate fi decât o rudă de-a lui T. V. Stefanelli, de bună seamă o femeie, având în vedere că pseudonimul era unul feminin. Convingerea ne era întărită și de faptul că în volumul al doilea al *Enciclopediei Bucovinei*[2], realizată de E. Satco, apare și numele Minodorei Stefanelli, cu mențiunea că a colaborat la „Patria", sub numele de „Danna Sarmanella". Evident, prenumele de „Danna" l-am trecut la greșeli de culegere și, desigur, nu putea fi decât „Donna". Era aproape clar că amintita autoare e cea care a scris satirele de la rubrica *Foișoară* a ziarului „Patria". La aceasta se adaugă și informațiile cuprinse în scrisorile din lucrarea Valeriu Branișteː *Corespondență, 1895–1901*, vol. II, Ediție îngrijită, note și comentarii de Valeria Căliman și Gheorghe Iancu, Cluj-Napoca, Editura „Dacia", 1986. Din câte rezultă, Minodora Stefanelli a susținut o bogată corespondență cu Valeriu Branișteː și era foarte apropiată conducerii P.N.R.R. din Bucovina. În perioada cât dr. Valeriu Branișteː a fost nevoit să se ascundă de autorități, în urma expulzării sale din Bucovina, scrisorile Minodorei Stefanelli, expediate către acesta, dovedesc legătura foarte apropiată dintre cei doi. Minodora Ștefanelli era dintre cei care-l informau pe Valeriu Branișteː despre evenimentele importante din Bucovina, despre ședințele de redacție de la „Patria", despre confiscările la care era supusă publicația (în toamna lui 1899 se ajunsese la 12 numere confiscate). Din acestea aflăm despre implicarea unor nume importante ale mișcării naționale a românilor în apărarea ziarului[3] și a fraților Branișteː de abuzurile autorităților: Alexandru Hurmuzachi, Constantin Hurmuzachi, Eusebiu Stefanelli, George Popovici, Constantin Berariu, Iancu Flondor ș.a.

Așa cum reiese din scrisorile amintite, Minodora Stefanelli folosea un limbaj cifrat în corespondența cu dr. Valeriu Branișteː, de teamă ca destinatarul acestora să nu fie descoperit și, pe de altă parte, autorul satirelor să nu încapă pe mâna autorităților conduse de guvernatorul Bourguignon. Cu toate acestea, din unele scrisori putem deduce că Minodora Stefanelli era foarte aproape de autorul *Zeflemelelor*, dacă nu autoarea acestora, a unora cel puțin. La 14 iunie 1899, după ce fusese confiscat un număr al ziarului „Patria", Minodora Stefanelli semnează alături de „prietenii din Bucovina", împreună cu Victor Branișteː („Martirul") și Constantin Berariu („Stănică"), în scrisoarea din care aflăm că „Martirul papă tocmai acum strudel sarmalian"[4]. Ceea ce, poate, s-ar putea traduce că Victor Branișteː citea *Zeflemelele* („strudelul sarmalian") din numărul „confiscat". Într-o altă scrisoare, cea din 15 iunie 1899, Minodora Stefanelli anunța că „mâine apar în

[2] Emil Satco, *Enciclopedia Bucovinei*, vol. II, Iași–Suceava, Editura „Princeps" – Biblioteca Bucovinei „I. G. Sbiera", 2004, p. 466.

[3] Valeriu Branișteː, *Corespondență, 1895–1901*, vol. II, Ediție îngrijită, note și comentarii de Valeria Căliman și Gheorghe Iancu, Cluj-Napoca, Editura „Dacia", 1986, p. 148–171.

[4] *Ibidem*, p. 151.

BDD-A32589 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:21 UTC)

«Patria» *Două amice* de Mira Steli". Se aştepta la o nouă „confiscare" a ziarului în urma acelei apariţii. „Mira Steli" era pseudonimul Minodorei Stefanelli. La 19 iunie 1899, de Duminica Rusaliilor, pleca o nouă scrisoare din Cernăuţi către Valeriu Braniştе, semnată „Minodora", din care se subînţelege că Valeriu Braniştе („«Jourul» din strada Prundului" – aluzie la adresa din Braşov a lui Valeriu Braniştе, care era pe Strada Prundului, nr. 11) se ascundea la o adresă ştiută numai de unii dintre fruntaşii românilor bucovineni – în cea mai mare parte a timpului, la o mănăstire din Storojineţ, aproape de moşia lui Iancu Flondor. La sfârşitul scrisorii sunt consemnaţi autorii satirelor, între care „Donna Sarmanella recte Eugenia F"[5]. La 21 iunie 1899, „prietenii din Bucovina" îi trimiteau lui Valeriu Braniştе o scrisoare cu următorul conţinut: „Stăm în preajma aniversării duzinei confiscărilor. Astăzi a fost confiscat al zecelea număr. Aducându-ţi aceasta oficios la cunoştinţă, aşteptăm oala cu sarmale naţionale! Salutări şi sărutări – Martirul. / Nu trimite sarmale, domnule, pentru că mă tem că pân la Cernăuţi vor căpăta picioare şi vor veni sistem Quargel singure! Minodora. / Prosit numărul viitor, asemenea confiscabil! Tică, Isidor, Eugenia, Coco"[6]. De observat că între semnatari este din nou „Eugenia", poate cea care e amintită mai înainte „Eugenia F". Din scrisoarea amintită, aflăm că textele satirice intitulate *Zeflemele* erau, atunci, la Valeriu Braniştе („aşteptăm oala cu sarmale naţionale"). Asupra încercării de aflare a autorului/autorilor *Zeflemelelor* aruncă o lumină lămuritoare scrisoarea din 9 septembrie 1899, expediată din Cernăuţi, de Minodora Stefanelli. Ne reţine atenţia următorul pasaj: „Acum sunt mulţămită, reacţionezi după cele ce mi-ai scris! Dar nu mi-ai spus nimic despre ultimele zefl[emele]. Ai fost mulţumit cu ele? *Mă bucur că în numărul în care a[u] apărut, nu am fost numai eu confiscată* (s. n. – M. O.), ci şi dumneata. De astă dată *Zefl[emele]* erau cam tragice, aşa că titlul nu se prea potrivea cu conţinutul, dar aşa era dispoziţia psihică a doamnei"[7]. Este prima referire lămuritoare, prin care se dovedeşte că Minodora Stefanelli este autoarea satirelor politice intitulate *Zeflemele*. În afara acestui fapt, dacă punem în acord temporal scrisorile Minodorei Stefanelli către Valeriu Braniştе şi textele din *Zeflemele*, putem constata folosirea aceloraşi expresii şi a aceloraşi teme în cele două tipuri de texte (de exemplu: „dioscurii P[opme] şi W[ürfel] din Piaţa Austriei, primul consilier aulic, al doilea decorat"[8], şi preocuparea pentru tot ceea ce face „Nulăciung", nume prin care era desemnat mitropolitul Arcadie Ciupercovici[9]). În acest context, merită să reţinem preocuparea Minodorei Stefanelli, exprimată în următoarele rânduri din scrisoarea trimisă lui Valeriu Braniştе, la 9 septembrie 1899: „M-a iritat grozav prostia lui Bourguignon şi mi-a băgat în cap ideea că numaidecât şi noi, damele, trebuie să

[5] *Ibidem*, p. 153.
[6] *Ibidem*, p. 154.
[7] *Ibidem*, p. 158.
[8] *Ibidem*, p. 155.
[9] *Ibidem*, p. 155. Scrisoarea din 27 iunie 1899.

BDD-A32589 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:21 UTC)

contribuim la detronarea atotputernicului Pașă și la decapitarea lui. În iritarea aceea, ți-am scris și eram convinsă că încă numai atâta trebuie ca Bourguignon peste noapte (cel puțin) să fie dat afară din Bucovina, dacă nu chiar dat în judecată!"[10].

La o lectură mai atentă a lucrării lui Leonida Bodnărescul, *Autori români bucovineni. Repertoriu*, apărută la Cernăuți în anul 1903, constatăm că autorul, un intelectual implicat în mișcarea națională a românilor bucovineni și în lupta de idei din capitala Ducatului Bucovinei, din 1910, director al Secției Române a Gimnaziului de Stat din Rădăuți, scria: „Don Alfonso = Don Rodrigo = Donna Sarmanella = Gherman Atanasie"[11]. Câteva pagini mai încolo, același L. Bodnărescul scria că Atanasie Gherman este semnatarul următoarelor texte: *Zeflemele actuale* – „Patria", anul II, nr. 142, 145, 150, 165, 175, 189, 208; anul III, nr. 239, 283, 308, 346; anul IV, 365 –, *Anti-zeflemele* – „Patria", anul II, nr. 186, 193, 200; anul III, nr. 286 –, *Zeflemele războinice* – „Patria", anul II, nr. 188 –, *Zeflemele din Infern*, „Patria", anul II, nr. 212 –, *Zeflemele de Paști*, „Patria", anul IV, nr. 404[12].

Avem motive să credem că Leonida Bodnărescul era foarte bine informat și că datele prezentate pot fi reținute ca relevante, pentru că pe lucrarea sa – *Sfaturi prietenești pentru țăranul român. Cel ce muncește izbutește*, Ediția a doua a scrierii, revăzută și îmbogățită, Cernăuți, Editura Societății pentru Cultura și Literatura Română în Bucovina, 1910 – găsim următoarea dedicație a lui Atanasie Gherman, preot în Mahala: „Spre amintire de la autor, fostului său coleg și prieten bun, azi, Leonida Bodnărescu – 9 iulie 1910".

Se pare că Atanasie Gherman s-a născut la Rădăuți, în anul 1873. A studiat Teologia la Cernăuți, unde și-a susținut licența în anul 1897. A desfășurat o bogată activitate ca redactor la ziarul „Deșteptarea", a colaborat la ziarul „Patria", a fost editor al ziarului „Românul" (1908–1909), apoi redactor la „Dreptatea" și „Foaia poporului", din Cernăuți, între anii 1909 și 1910.

Atanasie Gherman, bun cunoscător al limbii și istoriei naționale, luptător pentru drepturile naționale ale românilor bucovineni, a fost implicat în susținerea activității Societății pentru Cultura și Literatura Română în Bucovina, calitate în care a susținut „prelegeri poporale" pentru țăranii din Cotul Ostriței, parte a parohiei Mahala, la care slujea. Susținând în fața poporenilor necesitatea cunoașterii limbii materne, a istoriei naționale și nevoia de cultură, părintele Atanasie Gherman scria: „Limba, legea, obiceiurile ne leagă pe toți câți ne numim români prin o unică legătură culturală, puternică și nedespărțită, făcându-ne să ne

[10] *Ibidem*, p. 158. Scrisoarea din 9 septembrie 1899.

[11] Leonida Bodnărescul, *Autori români bucovineni. Repertoriu*, Cernăuți, Societatea Tipografică Bucovineană, 1903, p. 58. Atunci când Bodnărescul își trece în lucrare și scrierile sale diverse, apărute în epocă, își scrie numele Leonidas Bodnărescul. Noi scriem numele său în forma cea mai des întâlnită în literatura de specialitate.

[12] *Ibidem*, p. 60.

BDD-A32589 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:21 UTC)

simțim cu toții un unic neam de oameni, mândru de trecutul nostru vitejesc și dornic de un viitor strălucit. Cultura națională nu cunoaște granițe, nici hotară de timp, ci ea trăiește în noi câți ne numim români și noi trăim în același timp printr-însa ca români"[13]. În același timp, a fost un bun „publicist înclinat spre pamflet și satiră"[14]. Leonida Bodnărescul ne semnalează că pe Atanasie Gherman îl găsim printre cei care semnează texte diverse, precum cele din „Patria", *Sânțirea bisericii din Horodnicul de Jos* și *Taina norocului*, precum și cel semnat în „Deșteptarea", cu titlul *Un discurs cu cucoana Zoița*[15] (acest din urmă text semnat sub pseudonimul Almansor[16]). George Tofan, în portretul pe care îl face lui Mihai Teliman în preambulul *Foiletoanelor*, scrie că acesta a fost condus pe ultimul drum, la 21 decembrie 1902, de nouă preoți și că la „mormânt a vorbit amicul său intim, cooperatorul Atan[asie] Gherman, care îl cunoștea din epoca când erau amândoi colaboratori ai «Patriei», de unde trecură la «Deșteptarea»"[17]. Această precizare ne lămurește, cel puțin, faptul că Atanasie Gherman s-a aflat în relații de prietenie cu autorul *Foiletoanelor* și că slujiseră amândoi ideea afirmării naționale cu ajutorul condeiului, în redacțiile celor mai cunoscute periodice românești ale vremii, în capitala Ducatului Bucovinei. Ceea ce înseamnă și că pe cei doi îi apropiase și satira politică, elementul comun care îi unea în paginile periodicelor vremii din Ducatul Bucovinei.

În mai 1915, îl găsim pe preotul Atanasie Gherman, cunoscut membru al P.N.R.R. și apoi al Patidului Social Creștin din Bucovina, refugiat în România, de unde a trimis o scrisoare către Iancu Flondor, prin care îl anunța că România avea să intre în război împotriva Austro-Ungariei și îl îndemna să se pună la adăpost de evenimentele care aveau să urmeze. Ca și alte spirite ardent-solidare cu mișcarea națională a românilor, preotul și publicistul Atanasie Gherman s-a stins repede din viață, în anul 1916.

Concluzionând, putem afirma că sursele bibliografice ne indică faptul că, până la această oră, sunt cunoscuți ca autori ai satirelor politice Minodora Stefanelli și Atanasie Gherman. Sunt, însă, suficiente impedimente pentru a lămuri pe deplin această chestiune. Se pun întrebările: de ce nu mai găsim alte indicii privitoare la faptul că Atanasie Gherman este autor al *Zeflemelelor* sau de ce numele lui nu este în niciun fel pomenit în scrisorile amintite mai sus? Rămâne de

[13] *Sfaturi prietenești pentru țăranul român. Cel ce muncește izbutește*, Ediția a doua a scrierii, revăzută și îmbogățită, Cernăuți, Editura Societății pentru Cultura și Literatura Română în Bucovina, 1910, p. 193.

[14] Emil Satco, *op. cit.*, p. 425.

[15] Leonida Bodnărescul, *op. cit.*, p. 42.

[16] Este cazul să menționăm aici că satira menționată o regăsim cu același titlu și în *Foiletoane*, în ediția alcătuită de George Tofan. Atunci, se pune întrebarea cui aparține textul respectiv? Lui Atanasie Gherman sau lui Mihai Teliman? În orice caz, această încurcătură subliniază încă o dată legătura deosebită care a existat între cei doi.

[17] Mihai Teliman, *Foiletoane*, Cu portretul autorului și o prefață de George Tofan, Ediție îngrijită de Vasile Precop, Rădăuți, Editura „Septentrion", 1999, p. 26.

BDD-A32589 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:21 UTC)

lămurit și cine este „Donna Sarmanella recte Eugenia F", amintită în scrisoarea din 19 iunie 1899.

Perioada în care au fost scrise satirele politice numite *Zeflemele* este una extrem de importantă pentru afirmarea identitară a românilor bucovineni, deși acest fapt a fost mult îngreunat de alianța Regatului României cu Puterile Centrale[18]. Ca parte a Cisleithaniei, Bucovina a cunoscut, la sfârșitul secolului al XIX-lea, la fel ca și celelalte provincii ale imperiului, o puternică afirmare a mișcării identitar-naționale, fapt explicabil atât prin evoluția internă a factorilor obiectivi, cât și prin schimbările survenite la nivel european, în urma căreia forța Austriei, ca mare putere, s-a diminuat. În această perioadă, elitele culturale și politice românești din Bucovina s-au afirmat constant în viața Ducatului, prin manifestarea lor identitar-națională, fiind în opoziție accentuată mai ales cu partidele politice ale „ruşilor tineri" sau ale rutenilor, a căror creștere „abnormă" în viața Ducatului s-a datorat în bună măsură și intervenției autorităților imperiale, care au promovat politica „compromisului nivelator" (*Ausgleichgerechtigkeit*). Constituirea Partidului Național Român din Bucovina și afirmarea curentului radical, avându-i în frunte pe George Popovici, Iancu Flondor și Valeriu Braniște – acesta din urmă a fost adus în ducat pe cheltuiala lui Iancu Flondor –, a avut ca urmare evitarea „submersiei" românilor în „propria lor provincie" (K. Hitchins). Cum era firesc, după etapele naționalismului cultural și ale celui cultural-național, a urmat dezvoltarea naționalismului politic, fapt marcat prin activitatea Partidului Național Radical Român din Bucovina. Înlocuirea cabinetului contelui Badeni cu cel al baronului Gautsch, a avut ca urmare aducerea în Bucovina a unui nou guvernator, în persoana baronului Friedrich Bourguignon de Bamberg[19], care își făcea intrarea în Palatul Administrativ la 31 decembrie 1897. Acesta a fost întâmpinat cu speranță de către locuitorii provinciei, între aceștia aflându-se și românii, care sperau să găsească în el sprijinul necesar pentru apărarea drepturilor naționale pe tărâm administrativ, școlar și bisericesc. După vizitele protocolare efectuate în diferite localități din Bucovina, la jumătatea anului 1898, când speranțele elitei românești păreau a avea oarecare suport din partea noului guvernator, P.N.R.R. s-a lovit de atitudinea ostilă a lui Bourguignon, care înțelegea să-și fructifice poziția prin intervenția brutală în susținerea unor candidați guvernamentali în alegerile dietale, la colegiul al treilea, alegeri ce se făceau pe baza unei noi legi electorale. Astfel, la Suceava, candidatul guvernamental a fost arhimandritul Emanuil Ciuntuleac, care spera să folosească sprijinul guvernatorului pentru a ajunge mitropolit, susținut împotriva lui Varteres

[18] Vlad Georgescu, *Istoria românilor – de la origini până în zilele noastre*, București, Editura Humanitas, 1992, p. 179.

[19] Teodor Balan, *Lupta pentru Tricolor. Un capitol din istoria politică a Bucovinei, 1898–1904*, Ediție îngrijită, comentarii, cronologie și indice de nume de prof. dr. Marian Olaru, Prefață de prof. univ. dr. Pavel Țugui, Traducerea textelor din limba germană de Mihaela-Ștefănița Ungureanu, București, Editura Academiei Române, Colecția „Enciclopedia Bucovinei în studii și monografii" [26], 2008, p. 29.

BDD-A32589 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:21 UTC)

Pruncul; la Rădăuți, împotriva candidatului național Samuil Piotrovschi-Petrescu a fost susținut Ilarie Onciul, fratele istoricului Dimitrie Onciul; la Câmpulung, guvernatorul Bourguignon l-a susținut pe Gheorghe Balmoș, protopresviter la Dorna; la Gura Humorului, împotriva candidatului național Iancu Lupul a fost desemnat Constantin Scânteiuță, iar la Cernăuți, împotriva candidatului național Nicu Blându, a fost desemnat proprietarul Gustav Martin, care, nefiind cunoscut de alegători, a beneficiat de intensa susținere a prefectului Wilhelm Würfel. Ilustrativă pentru acestă situație, care demonstrează gravele abuzuri ale administrației coordonate de Bourguignon, este descrierea procesului electoral de către T. Balan: „Alegătorii, chiar de la sosirea lor în Cernăuți, au fost strânși ca vitele într-o grădină păzită de jandarmi. După un timp a apărut prefectul, în mare ținută, ordonând alegătorilor să-l voteze pe candidatul guvernamental. Pe urmă alegătorii au fost conduși de jandarmi la localul de vot"[20].

Intervenția brutală a autorităților guvernamentale a avut darul să rupă unitatea românilor, provocând importante pierderi la alegerile dietale pentru colegiul al treilea. Au fost aleși deputați patru dintre cei șapte candidați naționali (Modest Grigorcea, Gheorghe Popovici, Tudor Flondor și Iancu Lupul) și trei guvenamentali (Ilarion Onciul, Emanuil Ciuntuleac și Gustav Martin), românii pierzând, prin alegerea lui Martin, un mandat la Cernăuți. În același timp, la colegiul al doilea, românii au pierdut, prin boierul Mustață, un loc în favoarea candidatului rutean Ștefan Smal-Stocki, în aceeași situație aflându-se și baronul Gheorghe Vasilco, care a acceptat să lase Putila și Vijința, în care era cunoscut, în favoarea vărului său, Nicolai Vasilco.

Ca urmare a intervenției autorităților în alegeri, în Dieta din 1898, deputații români erau în număr de 13, germani erau 8, armeano-poloni erau 4, ucraineni erau 4 și 2 neutri. Deși alcătuiau cel mai numeros grup etnic, românii nu puteau alcătui majoritatea[21]. Acest lucru a avut importante consecințe mai ales după ce guvernatorul a reușit să grupeze diversele facțiuni din Dietă, care au alcătuit o majoritate împotriva românilor. Consecința directă a fost slăbirea forței politice a românilor, fapt reflectat și în Comitetul Țării, unde doi membri erau români și trei aparțineau celorlalte etnii, inversându-se situația existentă până la 1898. Pe acest fundal, „Patria" nu pierdea niciun prilej să atace „manevrele" politice ale lui Bourguignon și ale aparatului administrativ al Țării, care prefigurau un viitor sumbru: „Când țara aceasta va înceta a mai fi țară românească, [ea] nu mai are rezon să fie țară de sine, ci este tocmai coaptă de încorporat la Galiția sau să devină parte integrantă a Ucrainei visate de alintații protejați ai guvernului local"[22]. În acest context, sunt numeroase confiscările pe care periodicul „Patria" le-a avut, începând cu numărul 171, din 30 august/11 septembrie 1898, timp în care șicanările pe care administrația le făcea celor ce purtau Tricolorul sau îl foloseau

[20] *Ibidem*, p. 35.
[21] *Ibidem*, p. 38–39.
[22] *Ibidem*, p. 39.

BDD-A32589 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:21 UTC)

drept stindard al manifestărilor naționale pe care le organizau, sporesc constant. Caracterizând perioada când Bourguignon a fost guvernator al Bucovinei (1898–1903), C. Loghin scria că „acesta a rămas de pomină în amintirea românilor, fiindcă a dus cea mai aprigă luptă împotriva elementului românesc"[23].

După confiscarea numerelor 177 și 178, redactorul „Patriei", dr. Valeriu Braniște, a înaintat acțiune la Tribunalul Cernăuți, încercând în felul acesta să pună capăt abuzurilor autorităților administrative din Bucovina. Valeriu Braniște a susținut în fața instanței că ziarul nu putea fi confiscat, pentru că el este publicația unui partid care are dreptul să arate abuzurile administrației și să protesteze față de acestea. În susținerea faptului că publicația reflecta realitatea, Valeriu Braniște a solicitat judecătorilor să fie audiați martori, care ar fi confirmat cele scrise în ziar, și cerea încetarea confiscărilor și despăgubirea redacției. Desigur, Tribunalul a respins cererile acestea[24] și practica stăpânirii a continuat până la expulzarea lui Valeriu Braniște din Bucovina. În motivarea acestei hotărâri – întemeiată pe paragraful 2, alin. 5 al *Legii din 27 iulie 1871*, publicată în „Foaia legilor imperiale" – se arăta că Valeriu Braniște a îndemnat la organizarea demonstrației din 17 aprilie 1899, de la gara din Cernăuți, îndreptată împotriva mitropolitului Arcadie Ciupercovici, și că „acest ziar, în ultimul său număr, s-a agățat cu atacuri grave și provocațiuni de magnificiența sa rectorul magnific dl. dr. Arthur Skedl – dovadă despre acestea numerele ziarului periodic „Patria" [...], cum și împrejurarea că autoritățile, mai ales în timpul din urmă, au fost silite a confisca de repetate ori acest organ publicistic"[25].

Conflictul dintre guvernatorul Bourguignon și elitele românești din Bucovina a fost amplificat de alte evenimente, precum discriminarea la care au fost supuși românii cu prilejul jubileului de 50 de ani de domnie a lui Franz Joseph, ocazie cu care, din cele 71 de decorații, cele mai multe au revenit prefecților, comisarilor și membrilor camarilei. Românii au primit doar 10 astfel de decorații. O altă situație tensionată s-a manifestat în raporturile cu preoțimea română din Bucovina, mitropolitul Cupercovici dovedindu-se incapabil a se opune planurilor lui Bourguignon, acelea de asigurare a parității, în consistoriu, între români și ruteni. Culmea tensiunilor a fost atinsă, așa cum arătam mai sus, printr-o manifestație, desfășurată la 17 aprilie 1899, la care au participat mai mulți studenți, ulterior fiind sancționați de autorități[26]. Aceștia erau: Emilian Slușanschi, Emanuil și Eusebie Antonovici, Adrian Deseanu, redactorul Mihai Teliman și funcționarul de la primărie, Dionisie Voronca. Este evident că autoritățile imperiale de la Viena au avut și ele rolul lor în încercarea de a menține „liniștea" la această margine de

[23] Constantin Loghin, *Istoria literaturii române din Bucovina 1775–1918 (în legătură cu evoluția culturală și politică)*, Ediție îngrijită de Alexandrina Cernov, Cernăuți, Editura „Alexandru cel Bun", Colecția „Bucovina literară", 1996, p. 217.

[24] *Ibidem*, p. 40.

[25] „Patria", anul III, nr. 276, 26 mai/7 iunie 1899, p. 2.

[26] T. Balan, *op. cit.*, p. 60–83.

BDD-A32589 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:21 UTC)

imperiu. De exemplu, miniştrii Cultelor şi cei de Interne s-au arătat preocupaţi mai ales de activitatea societăţilor studenţeşti, între care un loc important l-a avut „Junimea"[27].

Din cele câteva rânduri de mai sus se poate desprinde ideea că, departe de a fi un loc idilic – în care a existat o concordie mult apreciată *post factum* de unii istorici dintre cele două războaie mondiale şi, mai ales, după cel de al Doilea Război Mondial –, prin politica promovată, autorităţile vremii „au transformat Bucovina într-o adevărată arenă de luptă etnică şi religioasă, culturală, economică"[28]. La peste 100 de ani de la evenimentele analizate, prezentate aici doar drept context socio-cultural şi politic de manifestare pentru autorul satirelor, pe care le numim generic *Zeflemele*, putem constata că, în vremea guvernatorului Bourguignon, atitudinea, în general ostilă, a autorităţilor austriece faţă de elementul românesc din Bucovina a atins apogeul şi că ea viza crearea unei însemnate alogenităţi, diminuarea constantă a numărului şi rolului românilor în viaţa provinciei, fapt care s-a transpus, după părerea unora, într-o adevărată „beligeranţă etnică"[29].

Aşa cum arătam mai sus, în anul 1903, la Cernăuţi era publicată de către Leonida Bodnărescul lucrarea *Autori români bucovineni. Repertoriu.* Aceasta cuprindea lista lucrărilor scrise de autorii români din Bucovina, începând din anul 1775 şi până în 1902, aşa cum preciza autorul în primele rânduri cuprinse sub titlul *Către cititori*[30]. Aceasta este cea de a patra dintr-un şir de astfel de lucrări: S. Fl. Marian, *Starea literăturei române din Bucovina*, 1871 (tipărită postum, la Suceava, în 2007, sub titlul *Istoria literaturii române din Bucovina*), I. G. Sbiera, *Mişcări literare la românii bucovineni*, apărută la Oradea Mare, în 1890 şi C. Morariu, *Părţi din istoria românilor bucovineni*, apărută la Cernăuţi, în 1893/1894[31]. Autorul acestui repertoriu era conştient de limitele întreprinderii sale, dar considera efortul ca necesar pentru a ilustra creşterea numărului produselor culturale în Bucovina şi făcea acest demers fiind conştient că „munca este însă o

[27] *Ibidem*, p. 78–79.

[28] Ioan Cocuz, *Partide politice româneşti din Bucovina, 1862–1914*, Suceava, Editura „Cuvântul nostru", 2003, p. 473.

[29] *Ibidem*, p. 474.

[30] Leonida Bodnărescul, *Autori români bucovineni. Repertoriu*, Cernăuţi, Societatea Tipografică Bucovineană, 1903, p. 1.

[31] Nu trebuie omisă aici nici lucrarea lui Aron Pumnul, *Lepturariu rumânesc cules den scriptori rumâni*, vol. I–IV, Viena, Editura „Cărţilor scolastice", 1862–1865, cea dintâi antologie de literatură românească, alcătuită cu scopuri didactice. Începând cu tomul al treilea, lucrarea devine „un tablou cuprinzător al literaturii şi culturii româneşti". Prin „selecţia bogată", însoţită de biografiile autorilor, dar, mai ales, prin comentariile realizate din perspectiva contribuţiilor la „lupta pentru emancipare naţională", Aron Pumnul este „unul dintre întemeietorii istoriei noastre literare", care realizează „o perspectivă amplă asupra culturii româneşti", în integralitatea sa, chiar dacă îi lipsesc criteriile în stabilirea textelor antologate. Vezi, printre altele: *Dicţionarul literaturii române de la origini până la 1900*. Bucureşti, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1979, p. 716.

BDD-A32589 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:21 UTC)

plăcere și mai mare, dacă știi că munceşti pentru binele obștii"[32]. Din cele peste 400 de titluri înregistrate în repertoriu, din cele mai diverse domenii ale cetății literelor, cei mai mulți autori și cele mai multe titluri de lucrări sunt înregistrate la capitolul intitulat *Limba română*, unde sunt evidențiați, la subcapitolele *Proză*, *Poezie și teatru*, autorii: Artemie Berariu-Irimievici, Constantin Berariu, Teofilact Bocancea, Samson Bodnărescu, Leonida Bodnărescul, Ion Bumbac, Vasile Bumbac, Mihai Miron Călinescu, Simion Cobilanschi, Dimitrie Dan, Ambrosiu Dimitroviță, Emanuil Grigoroviță, Alexandru Hurmuzachi, Iorgu Toma, Constantin Dracinschi, Simion Florea Marian, Constantin Morariu, Dimitrie Petrino, Iraclie Porumbescu, Ioan G. Sbiera, T. V. Stefanelli, Ștefan Ștefureac, Mihai Teliman, Temistocle Bocancea, Ion Bumbac, Constantin Isopescul, Dimitrie Onciul, George Popovici ș.a. Lucrarea lui Leonida Bodnărescul vine, parcă, să contrazică imaginea puțin favorabilă pe care Nicolae Iorga o avea în vremea aceea despre scrisul și producția culturală românească a Bucovinei[33].

În anul 1906 apărea la Suceava lucrarea lui Mihai Teliman, *Foiletoane*, editată de Societatea Academică „Junimea" din Cernăuți, „cu portretul autorului și o prefață de George Tofan". Dorința îngrijitorului ediției din 1906 era aceea de a arăta că mișcarea literară din Bucovina primise un nou impuls[34], pe care îl evidenția, și urmărea totodată să arate, „măcar pe scurt, ce înseamnă Bucovina în mișcarea culturii românești, partea activă a ei la această mișcare, și răsunetul ce l-au aflat în ea năzuințele culturale ale românilor din Regat și din Ungaria"[35]: „Bucovina, trecută de savanți și de nesavanți în pomelnicul morților, nu e moartă și [...] ia parte la progresul culturii românești"[36]. În spiritul celor de mai sus, (re)aducem în actualitate satirele politice ale epocii, pe care le numim generic *Zeflemele*, importante pentru economia publicației „Patria" și ilustrative pentru modul în care o parte a elitelor românești a înțeles să folosească presa și literatura pentru împlinirea idealului național.

Satirele politice *Zeflemele*, subintitulate *„Cronică jalnică în versuri vesele"*, sunt texte incisive, de critică socială și politică, care prezentau, mai ales, situația românilor din Ducatul Bucovinei, veritabile îndemnuri de afirmare național-identitară, pentru conservarea caracterului fostei provincii a Imperiului Austro-Ungar, într-o luptă în care se opuneau, pe de-o parte, blocul național românesc, grupat în jurul P.N.R.R. și al ziarului „Patria", a cărui situație se înrăutățește după

[32] *Ibidem.*

[33] Mihai Teliman, *op. cit.*, p. 186–189. Îngrijitorul ediției, Vasile Precop, a adăugat, sub titlul *În loc de postfață*, articolul lui Nicolae Iorga, *Un scriitor necunoscut: Mihai Teliman*, în care se susține punctul de vedere amintit. Vezi și G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Ediția a II-a, revăzută și adăugită, Ediție și prefață de Al. Piru, București, Editura „Minerva", 1982, p. 640, 906–907.

[34] *Ibidem*, p. 10.

[35] *Ibidem.*

[36] *Ibidem.*

BDD-A32589 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:21 UTC)

alegerile din 1898, şi guvernatorul Bourguignon, împreună cu întreaga administraţie, servil supusă acestuia, care foloseau orice arme, legale şi ilegale, pentru realizarea celebrului *Ausgleichgerehtigkeit*. Pentru apărarea drepturilor istorice ale românilor bucovineni, în *Zeflemele* au fost abordate cele mai diverse aspecte ale vieţii locuitorilor provinciei, precum: statutul limbii române în Ducat, şcolile româneşti şi reprezentarea intereselor acestora în *Landschulrath*, alegerile pentru Dieta Bucovinei, abuzurile administraţiei îndreptate împotriva preoţilor şi a învăţătorilor români, persecutarea celor care purtau Tricolorul, atitudinea chiriarhului locului, Arcadie Ciupercovici, rolul studenţilor şi al elitelor intelectuale din Bucovina în afirmarea identitar-naţională, felul în care era folosit Fondul Religionar Ortodox al Bucovinei etc. La o primă lectură, toate acestea sunt temele forte ale „iredentismului românesc" din Bucovina şi pot exprima doar repere pentru o istorie care nu a „depăşit stadiul romantismului"[37]. Dar nu este mai puţin adevărat că adversarii de atunci şi de acum ai abordării identitar-naţionale a problematicii bucovinene au folosit acelaşi gen de contraargumente, precum cele prezentate de Donna Sarmanella în satire. La dezvoltarea unei analize critice asupra complexului de factori (economici, sociali, culturali, politici şi naţionali) care a definit Bucovina sub stăpânire habsburgică, *Zeflemelele* se constituie în documente cu valoare istorică, în primul rând, la care se adaugă rostul lor în publicistica românească din epocă, mai ales în promovarea limbii române şi în stimularea interesului pentru lectură în cadrul comunităţilor româneşti din provincie. În fapt, compoziţiile exprimă punctul de vedere al unei părţi a elitelor româneşti ale Bucovinei, grupate în jurul ziarului „Patria" şi al P.N.R.R., elite care au fost dispersate prin „pactul" încheiat cu Bourguignon, în aprilie 1901.

Cele 18 satire[38] sunt concepute de către autor ca un veritabil joc de punere în scenă a unui duel în rime, desfăşurat între trei personaje: Donna Sarmanella, Don Alfonso şi Don Rodrigo (Umbra lui Rodrigo). Prin „disputa" lor, cele trei personaje conturează o abordare din diverse perspective a realităţilor bucovinene, din lumea celor vii şi din lumea celor căzuţi în Hades, cum e cazul lui Don Rodrigo, de la viaţa cotidiană şi până la disputele politice ale vremii. Cu ajutorul satirei, sunt criticate moravurile vremii, felul în care oamenii obişnuiţi resimt efectele nefaste ale activităţii autorităţilor şi ale elitelor vremii, care se folosesc de defectele contemporanilor: dorinţa de parvenire şi de îmbogăţire, abuzurile de diferite feluri, la care sunt supuşi bucovinenii, pentru ca administraţia să-şi atingă scopul etc. Din aceste zeflemele aflăm că Don Rodrigo a fost răpus într-un duel[39] de spada lui

[37] Victor Neumann, Armin Heinen (editori), *Istoria României prin concepte. Perspective alternative asupra limbajelor social-politice*, Iaşi, Editura „Polirom", 2010, p. 20–31.

[38] În acest moment, în colecţiile periodicului „Patria" existente în România şi la Cernăuţi, nu se găsesc decât 17 dintre textele satirice invocate. Lipseşte textul cu numărul IX al *Zeflemelelor*.

[39] Practica duelului era una frecvent folosită în epocă, mai ales de către unele dintre societăţile studenţeşti din Cernăuţi, care imitau acest mod de rezolvare a conflictelor de la studenţii din marile centre universitare ale imperiului.

BDD-A32589 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:21 UTC)

Don Alfonso. Cauza duelului este dragostea pe care o poartă cei doi frumoasei Donna Sarmanella, dragoste care animă doar subiectul din *Zeflemele*, fapt care învederează natura ideală a „înfruntării" celor doi eroi. Pe acest fundal, sunt aduse în avanscenă personaje sau subiecte reale ale cotidianului bucovinean, precum: Tumlirz și germana, ca limba „cultă", alegerile de la Bălăceana, Societatea Pedagogică, Societatea de Teatru Român, „vicleanul străin", domnul și „opinca", Pompe, Würfel, Duzink-Pașa, Arcadie Ciupercovici ș.a.

Cele 18 satire politice sunt scrise într-un moment deosebit de dificil pentru mișcarea identitar-națională a românilor bucovineni. Prin ele se parodiază scenele de viață cotidiană, sunt ironizate subtil metehnele politice ale epocii, pe care le regăsim egal răspândite printre reprezentanții tuturor etniilor Bucovinei, sunt evidențiate tarele morale ale principalelor personaje politice ale vremii, în felul acesta realizându-se o imagine caricaturală a unei societăți ce avea să fie mai târziu idealizată de unii dintre istorici printr-un exercițiu de memorie culturală remodelată și, mai ales, sunt evidențiate metodele folosite de autorități pentru realizarea așa-zisei „nivelări", prin care românii și-au pierdut întâietatea politică în Ducat.

În prima dintre *Zeflemele*, „autoarea", Donna Sarmanella, evidențiază situația dificilă în care se afla, aceea de a scrie unui jurnalist, satira fiind în același timp și o *ars poetica*: „A scrie unui doctor, și a-i scrie-n poezie / O știu că e din parte-mi curată nebunie. / Și acu sunt obligată a comite acest păcat! / Ce-i drept, nu e primul – dar este cel mai greu, / Cu jurnaliștii încă nu mi-am pus mintea – eu! / Și chiar cu frica-n oase le scriu aceste rânduri, / Căci îmi tot trec prin minte așa ciudate gânduri, / Nu te-am văzut cu arme nicicând, Doamne păzește! / Dar arma-ți, mica pană, de ai vrea, rău lovește; / Căci ea, de-ți este voia, în cer pe om ridică, / Sau poate să-l prefacă din om chiar în nimică! / Doi ochi ai și o gură, și urechi ai, ca și noi, / Dar vezi ș-auzi cât patru! Când trebuie, taci cât doi! / Așa sunt jurnaliștii, ei văd chiar prin perete, / Aud prin ziduri groase, ghicesc orice secrete! / Invenția lui Röntgen? Un zâmbet i-a costat, / Căci cu așa privire natura i-a înzestrat! / Ei te privesc în față, și-n inimă-ți pătrund, / Și-n ale tale gânduri, și-n simțul tău profund! / Acu cunoști și grija ce mă apasă greu / De-o critică severă, cu drept, am frică eu. / Dorința exprimată totuși ți-o împlinesc, / Mă pun pe scris, ce-mi vine, fără să mă gândesc / Căci, spusu-mi-ai deunăzi că ai descoperit / Un mic talent în mine și asta m-a trezit, / Am prins condeiu-n mână, și am prins și la curaj! / Doară feri-va muza să cad într-un... blamaj! / Și mă inspiră adese, de acuma înainte, / Că la adânci impresii, să aflu și cuvinte. / Deci, cred că-ți pot promite a aduce, tot pe rând, / Cele ce văd cu ochii, multe ce-mi trec prin gând, / Scrise după putință, cu haz sau fără haz! / Unuia spre plăcere, altuia spre necaz! / Așa-i mașina lumii, eu nu pot să o prefac, / La tot omul, deodată, nu poți să-i faci pe plac!"[40].

Deși de la dobândirea titlului de Țară a Coroanei, în Bucovina chestiunea limbilor naționale era clar reglementată, în Dietă, în instituțiile publice și în școală, în multe cazuri, folosirea limbii române a fost obstrucționată administativ de

[40] „Patria", anul II, nr. 142, 17/29 iunie 1898, p. 1.

BDD-A32589 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:21 UTC)

funcționarii Ducatului. De aceea este criticată atitudinea adversă a inspectorului școlar Tumlirz față de folosirea limbii române în școală: „Se vede că și Tumlirz, de acest motiv mânat, / Vrea să ia cu mâna-i ce cu alta a dat; / Și cu «bömich Zirkel» să facă să dispară / Din școli limba română. E inspector în țară; / Vezi, Doamne, ne dorește el nouă numai bine! / Făcut-a studii omul, și-a aflat, în fine, / Că în limba română cine va studia, / Sigur e, în cultură nu va înainta! / Ci bietul rămâne-va în veci ignorant, / Numai limba germană te face om savant!". Și mai încolo scrie: „Cult ești numai atunci, Tumlirz așa a spus, / Când limba cea germană vorbești și scrii perfect! / Acest verdict românii aflat-au că-i corect; / Și, ca s-arate lumii înalta lor cultură, / Tot numai pe nemțește auzi vorbind din gură. / Iar românește numai când sunt necesități, / Cu oameni de la țară, de cei neînvățați!"[41].

Situația criticată este cu atât mai rea, pentru că unii dintre români foloseau limba germană până și la reuniunile naționale organizate de societățile culturale românești: „La conveniri, excursii și baluri românești, / Te ia mirarea, frate! În cale de-ntâlnești / Vreo pereche, care, se vede, din uitare, / O folosește limba română-n conversare. / Sau, de voiești să ai dovadă și mai mare, / În Parcul Rezidenței mergi, joia, la plimbare, / Și «Clubul Tinerimii Române», așa numit, / Îl afli înspre seară, aici, întrunit. / De ești naiv, vei crede că aici se vorbește, / Cum spune în statute, adecă românește! / Te înșeli! Și joia-n parc și marțea la popici, / Le place «limba cultă», românilor voinici!". Pentru criticii unei astfel de situații, judecata oponenților este următoarea: „Și, de te-a pus păcatul să faci vreo observație, / Auzi: «Creștinul cela nici pic de tact nu are»! / Păcat de dânsul! Altfel, ar fi el bun băiat, / Dar, ca român, durere, e prea exagerat!"[42]. Situația aceasta generează nedreptate, crede autorul, pentru că: „Și tactica aceasta e chiar proverbială / La noi, bucovinenii, încât, fără sfială, / Orice străin pretinde, chiar cu obrăznicie! / Că nu el, ci românul plecat trebuie să fie"[43].

În cea de a doua satiră publicată în *Foișoara originală a „Patriei"* este adusă în discuție falsificarea listelor electorilor de la Bălăceana, ce au cuprins pentru alegerile din 1898 și un număr important de morți, de unde se vede că proverbial de buna administrație austriacă din Bucovina vremii avea numeroase tare: „În Bălăceana se petrece un fenomen ciudat, / Misterios. Nu-ți vine-a crede! Dar e adevărat! / Ei, două sute și opt morți se zice c-au înviat. / Da! Oameni morți, cum sunt toți morții, din moarte s-au sculat! / Și să mai crezi la învățați că nu mai sunt minuni! / Te rog, de vrei toată știința din lume s-o aduni / În capul tău, și poți să fii chiar tobă de cuminte, / Putea-vei morți de ani să-nvii? Să-i scoți tu din morminte? / Darul acesta, ncajuns prin cărți și prin știință, / Îl exercită, aici, în țară, o singură ființă. / E căpitanul de district. Așa e, crede-mi mie, / Căci, uite, abia el anunțase ziua când au să fie / Alegeri comunale, și atunci s-a-ntâmplat / Că toți bărbații, aderenții lui, au... înviat! / După alegeri, după ce-a dat votul pe comandă, / Se puse

[41] *Ibidem.*
[42] *Ibidem.*
[43] *Ibidem.*

BDD-A32589 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:21 UTC)

iar la somnul vecinic această tristă bandă"[44]. Pentru a ridiculiza această stare de lucruri, autorul/autoarea imaginează situația învierii soacrelor: „Dar grijă foarte mare au și mare supărare / Bărbații vii, cei însurați, pe a căror soacră mare / A strâns-o bunul Dumnezeu și-o ține în păstrare; / Căci le-a venit o știre tristă, de importanță mare! / Se zice că nu peste mult, când? Sfântul Petru știe, / Soacrele toate! Auziți? Soacrele au să-nvie!!! / Vai, bieții oameni! Poți să știi ce au să mai pățească? / Sunt în mare pericol! Zău! Deci, Domnul să-i păzească!"[45].

Apetitul exagerat pentru (un anumit fel de) politică și dorința de a candida cu orice preț sunt satirizate în versurile următoare: „Românii noștri pe teren politic fac progres, / Acesta-i fapt, deci, pentru noi, de mare interes! / Cercurile electorale, se știe că ades / Au conchemat mari adunări și au avut... succes! / S-a adunat mulțime mare de oameni... fără șagă! / Dar, când veni-va la votat, pe cine să aleagă? / Privim cu toții, curioși, ce-or face, cum vor drege / Căci, vezi, mai toți sunt candidați, și n-are cine alege! / Apoi să zici că nu-i progres! Și nu-i de lăudat? / Când ai în țară atâți bărbați, demni de-a primi mandat!"[46]. Grav este că această situație, exploatată de guvernatorul Felix de Bourguignon, a generat o adevărată ruptură în rândul clasei politice a românilor bucovineni.

Observând că ședințele unora dintre societățile culturale românești sunt doar un prilej de ceartă și dezbinare și nu de dezbatere, autorul scrie: „«Concordia», dacă voiți, voi spune ce înseamnă, / E bună înțelegere. Societatea demnă, / Politică, ce aici, la noi, îl poartă acest nume, / În bună înțelegere, nu știe [a] face glume! / Și, observând că la ședințe, când vin mai mulți, se ceartă, / Mai mult de-un membru să se adune, nici într-un caz nu iartă. / Și, cu metodul sus citat, a secerat progrese / Piramidale, ne-ntâlnindu-se românii [mai] adese, / Se înțeleg și nici nu pot să intre acum în ceartă / Vezi nu e cum, nu se-ntâlnesc, deci timpul nu le iartă". Și Societatea Pedagogică este satirizată pentru inactivitate și preocuparea doar pentru onoruri: „«Societatea Pedagogică» în fine a reușit / Și, după patru ani de zile, s-a constituit. / Onorurile pământene le-a împărțit, pe toate / Și acuma, iarăși, patru ani [să] se odihnească poate. / Căci s-ar putea, ca pe atunci demisii să urmeze / Ș-apoi, sigur, iar patru ani avea-va să lucreze. / Acuma știu că are bază lumea, dacă vorbește, / Că pedagogia română în anii bisecți trăiește"[47].

În *Zeflemelele* cu numărul IV se resimt ecourile versurilor satirice scrise până atunci, autorul argumentând că este mai bine să scrie în versuri, deși pentru el este mai greu, decât să-i impute cuiva pe un ton serios: „De aceea, când nu pot tăcea, vorbesc în zeflemea, / Căci mai puțin vă supără, și apoi n-avem belea! / A spune, cum vorbești de rând, în vorbă nelegată, / Nu-i greu, dar să vorbești în versuri e treabă încurcată, / De aceea șchiopătez și eu ades, ați observat! / Și câte un incident micuț se întâmplă la rimat". Însă a șchiopăta la rime, spune autorul, nu-i o așa de

[44] *Ibidem*, anul II, nr. 145, 24/6 iunie 1898, p. 1–2.
[45] *Ibidem*.
[46] *Ibidem*.
[47] *Ibidem*.

BDD-A32589 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:21 UTC)

mare vină: „În ale naţiei afaceri drept tu, [de] nu vei merge, / Eşti un criminal în ochii ei, şi crima nu se şterge! / Acolo, ţinta mult dorită să-ţi fie în ochi şi minte / Şi, fără a face pas greşit, spre ea mergi înainte!". Şi aici, autorul are convingerea că în Bucovina „sunt multe rănile de care naţiunea pătimeşte, / Dar să le vindece nu-s oameni, asta te năcăjeşte; / Şi-n loc să meargă înainte românii, ei, săracii, / În toate trebile de seamă dau înapoi... ca racii! / Şi nu-i de vină numai unul, nu, noi toţi grămadă! / Căci nu pretindem dreptul nostru, ci toţi cădem în nadă / Vicleanului străin ce-n mână, cu pâine şi cuţit, / Numai cu promisiuni deşarte, pe toţi ne-a amorţit"[48].

În versurile următoare este satirizată preocuparea românilor bucovineni care, pentru a nu fi acuzaţi că nu-şi respectă tradiţionala ospitalitate, renunţă chiar la propriile drepturi: „De cei străini suntem în grijă, de-al nostru nu ne pasă! / Căci, uite, de se-ntâmplă o dată că şi un om de-al nost / Are să deie votul său, când se ocupă un post, / Cum sunt: un medic la spital, director de vreo şcoală, / Atunci, apucă pe român, iar, cunoscuta boală; / Şi, ca să nu zică că pe al său protege, / El, chiar de face nedreptate, din cei străini alege!"; „Fie că condiţiile cerute nu împlineşte / Şi, cum se cere în concurs, nu ştie româneşte / Pe lângă alte neajunsuri, ce nu le mai numesc, / De la votare toate acestea, pe al nostru, nu-l opresc"[49]. În aceste circumstanţe, „românul, domn de casă" în Bucovina, „rămâne tot calic": „Fie cu studii cât de-nalte, cumînţi, deschişi la cap, / În niciun post mai bun din ţară românii nu încap. / Ei, apoi ce să mai spui? Străinul numai grijeşte, / Al nostru, când e la putere, aceeaşi făptuieşte, / Şi, aşa, românul, domn de casă, rămâne tot calic, / Iar domn adevărat în ţară e tot cel venetic!"[50]. În satiră, veritabilă armă de luptă politică, este relevată situaţia în care, la Rădăuţi, în locul unui învăţător care să ştie româneşte pentru a preda în şcoală, a fost angajat un evreu a cărui misiune era aceea de a-l sluji pe căpitanul de district: „Şi învăţătorul muzical se simte de minune; / Căci, la concerte adeseori sau la vreo reuniune / De muzici, unde căpitanul prim-violă cântă, / La rangul să-i întoarcă note el ades se avântă. / Sau, dacă cere trebuinţa, el copiază note, / Şi chiar s-o ungă violina şi s-o strunească poate!"[51].

În *Zeflemelele* cu numărul V este prezentată lupta politică ce s-a desfăşurat în interiorul blocului politic românesc, condus de P.N.R.R., precum şi în afara lui, cu prilejul desemnării candidaţilor pentru alegerile din 1898. Autorul surprinde în mod adecvat atmosfera tensionată, în condiţiile în care interesul publicului românesc este mare: „Hai şi eu în fuga mare, după el la alergat! / Pe drum, tot în grabă mare, cam ades m-am încâlcit, / Căci cu alţii, tot pe fugă, mai aveam de povestit. / Din cuvintele schimbate între ei, am înţeles / Că se pregătesc alegeri;

[48] *Ibidem*, anul II, nr. 165, 15/27 august 1898, p. 2.
[49] *Ibidem*.
[50] *Ibidem*.
[51] *Ibidem*.

BDD-A32589 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:21 UTC)

deputați sunt de ales / În Dieta țării noastre. Înțeleg în graba mare"[52]. Adunarea organizată de comitetul de conducere al P.N.R.R. era importantă, fapt subliniat și de prezența la aceasta a reprezentanților tuturor categoriilor sociale românești din Ducat, aspect reflectat, de altfel, și în principalele izvoare istorice ale vremii: „Am intrat în sala mare, adunați sunt oameni mulți, / Văd popor, inteligență, oameni tineri și cărunți. / Ei vorbesc, schimbă părerea, dând din mâini, din cap mișcând, / Unul ridicându-și vocea, altul iar vorbind mai blând, / Ici, un tânăr ce mustață încă n-are, dar ea crește! / Un gospodar în vârstă îi explică, îi vorbește"[53]. Apoi, autorul pune în versuri situațiile diverse care se cereau rezolvate de cei ce aveau să fie aleși ca deputați. Una dintre chestiunile ce se cereau era aceea că, la tren, „toți slujbașii sunt poleci", iar la Fond situația era asemănătoare: „Iezuiții lemne capăt, mulți străini din el trăiesc! / La români, dacă le trebuie, nu sunt bani, atunci lipsesc! / Preoții salar au mare, ca la Fond un... servitor! / Dascălii și văduvele după preoți de foame mor! / Nemții, rușii și polecii sunt, aice, domni în țară! / Iar românul, de nu-i place, poftim iasă mai pe afară!! / El să-și prindă o nevoie, împrumută la jidan, / Ș-apoi, suta pentru sută, dă dobândă pentr-un an! / De nu-i dai, îți vinde totul, de rămâi numai în piele"[54]. Revenind la alegerile pentru Dietă, autorul satirei scrie: „Cum se poate, spune, frate, / Că chiar oameni de-ai noștri să comită așa păcate? / E revoltător aceasta, cum să nu te iriți? / Lucrul stă așa, durere, pentru toate am dovezi! / Candidează o mulțime, și chemați și nechemați, / Și ei luptă, [se] agită pentru sine ca... turbați! / Unii, care cu căpitanii sunt amici și frați de cruce, / Se încred în ei, aceștia treaba-n capăt vor a duce, / Căci minuni fac, morții învie și pe vii omoară ades!"[55]. Mai încolo, pentru a evidenția tarele morale ale personajelor întâlnite în lumea reală, Donna Sarmanella scrie: „Tema pe care am citat-o se dicută tot mereu. / Unii vehemenți în termeni, alții iar mai moderați, / Caută [un] mod cum ar combate vanitoșii candidați / Și să-i facă să-nțeleagă ce e «solidaritate»; / Să sacrifice «națiune», «mândrie» și «vanitate», / În zadar e, cu acești oameni nu poți vorbi serios. / Unul zice mai deunăzi, ofensat și mânios, / «Chiar în ciuda tuturor mă pun și eu candidat! / Care altul? Rog să-mi spuneți! E mai bun? De preferat? / Am să pun tot în mișcare și sigur voi fi ales!» / Ce înseamnă nătângia asta? Doar interes!!"[56]. Exasperat de cele întâlnite, autorul încheie satira sa cu versurile eminesciene: „Cum nu vii tu, Țepeș Doamne...".

În numărul 186, din 4/16 octombrie 1898, satira este semnată de Don Alfonso. Autorul deplânge tăcerea „donnei", ale cărei versuri erau foarte apreciate în epocă: „Sarmanellă, mândră fată, țintă gândurile mele, / De ce taci atâta vreme, o tăcere de morminte? / Nu știi, dragă, cât de tare *Zeflemelele*-s dorite? / Căci, de n-ar fi *Zeflemele*, ce pustiu ar fi pe lume, / Și ce tristă ar fi viața, cine ți-ar putea-o

[52] *Ibidem*, anul II, nr. 175, 9/21 septembrie 1898, p. 2–3.
[53] *Ibidem*.
[54] *Ibidem*.
[55] *Ibidem*.
[56] *Ibidem*.

BDD-A32589 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:21 UTC)

spune?! / Ne-ai deprins cu *Zeflemele*, las' tăcerea, scrie, scrie, / Scrie, soro, *Zeflemele* şi trăieşti o veşnicie!"[57]. Deplângând contribuţia modestă a poeţilor contemporani, Don Alfonso scrie: „Azi, poeţii noştri, bieţii, ostenind cu chin, cu vai, / De-abia pot să mai culeagă restul clipelor din mai". Singurele lucruri care ar fi avut valoare în faţa publicului românesc din Bucovina, în opinia autorului acestor satire, erau *Zeflemelele*, pentru că „guvernul" îi considera pe toţi „hiloţi", cu trimitere la situaţia din ţară, în care „Dioscurii Pompe, Würfel, clică demnă de Fanar / Şi-au propus să ne sugrume, însă noi n-aveam habar. / Au voit să ne defaime şi minciuni au iscodit / Că suntem aşa şi altfel, Doamne, câte n-au mînţit! / Şi când colo, tronc, Marghioalo, când colo la dovedit / Iată prezidentul Ţării, la moment, s-a bolnăvit". Tot aici este satirizat „popa Nestor, Gură spartă, [care] vinde neamul la străini"[58], preotul şi candidatul guvernamental Ciuntuleac, care „deputat în Sfatul Ţării a ajuns, e adevărat, / Ajutat de Duzink-Paşa, de beţii al său fârtat"[59].

În numărul 188 din ziarul „Patria" este rândul lui Don Rodrigo, cel „înamorat" de Donna Sarmanella, să publice satira intitulată *Zeflemele războinice*, în care este lansată „chemarea la duel" adresată lui Don Alfonso. În versuri fluente, satira surprinde trăsăturile superficialităţii mondene din epocă, evidenţiind, în acelaşi timp, popularitatea de care se bucurau satirele respective: „Scoate-ţi spada, Don Alfonso, ochii scapere-ţi de ură, / Fă o faţă lapte acru şi te pune-n poziturâ, / Repede zi *Tatăl nostru* şi te apără, te luptă, / Că, de acuma, amiciţia între noi în două-i ruptă. / Să facem duel odată, că duelul e la modă / Şi să nu te ţii de mode e o crimă prea neroadă, / Moda este haina vremii, om modern de vrei să fii, / Ai să faci ce fac şi alţii, solidar cu ei să ţii. / Astăzi lumea e nervoasă şi ofensa e degrabă: / Cum clipeşti chiorâş din gene, nu mai eşti băiat de treabă. / Dacă doi pe aceeaşi doamnă o admiră, o adoră, / Doi nu pot să mai trăiască, unul trebuie să moară. / Tu o adori pe Sarmanella, Sarmanella, doamna noastră? / O iubeşti pe nemâncate, cânţi de inimă albastră, / O înalţi la nemurire, o desfătuieşti de nuntă? / O, tu meriţi o pedeapsă cât de grea şi cum mai cruntă! / Ştii tu cine-i Sarmanella? Don Alfonso, asta-i pozna! / Cine-i oare? Toţi se întreabă, din Rarău până-n Rohozna, / Cine-i oare Sarmanella? Sarmanella oare cine-i?"[60]. Pentru că Don Rodrigo nu dorea o luptă adevărată, el propune concurentului său la mâna Sarmanellei ca duelul să se facă la „Aranjuez", un local celebru din Cernăuţii acelei epoci, unde se petrecea „bând vin din poloboace", unde-s „stomacurile pline" şi se juca taroc. Prilej pentru autor să dea viaţă ironiei caustice la adresa moravurilor vremii: „Că şi asta e un merit, asta-n lume te ridică / Şi, mai ştii cum se drege, poţi să creşti până-n vlădică!". Luând în discuţie chestiunile importante ale vieţii individuale şi sociale – după moda vremii, veritabilă scară a valorilor celor potentaţi în vreme –,

[57] *Ibidem*, anul II, nr. 186, 4/16 octombrie 1898, p. 1.
[58] *Ibidem*.
[59] *Ibidem*.
[60] *Ibidem*, anul II, nr. 188, 9/21 octombrie 1898, p. 1.

BDD-A32589 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:21 UTC)

Don Rodrigo scrie: „Ce-i morala? Chin al vremii. Nu e vremea să te chinui, / Că mai bun decât morala polobocul de vinu-i. / Tot sentințe de acestea ar fi scris pe întrecute / Nesfârșit, până [ce] din oameni s-au prefăcut în bute"[61]. În același sens, Don Rodrigo ridiculizează meteahna veche și mereu nouă de a folosi funcțiile, poziția socială drept răsplată pentru „fidelitatea" politică, prilej de a-i contrapune situația dificilă a preoțimii din Bucovina, care nu beneficia cu nimic din foloasele Fondului Religionar din Bucovina: „Ce te scarpini, Don Alfonso? De-un salar din Fond ți-i dor? / O, atunci să nu fii preot, fii mai bine servitor. / Te înalță *extra-statum*, îți dau guler lustruit / Numai ca să papi averea cum poți de iscusit. / Preoțimii nu-i rămâne chiar nimica, căci minuni / Obligată e să facă numa-n post și în rugăciuni"[62].

În *Zeflemelele* cu numărul VI, subintitulate *Răspuns cronologic celor doi nobili cavaleri Don Alfonso și Don Rodrigo*, Donna Sarmanella este trezită din letargie pentru a răspunde lui Alfonso și Rodrigo. În această satiră, se dovedește că prăpastia dintre P.N.R.R. și guvern se adâncește continuu: „De atâta nedreptate, corupție [și] mișelie / Câtă s-a comis în urmă și de atâta nerozie / Ce guvernul nostru unic, zi de zi, tot făptuiește, / Să te miri [că] nemulțumirea, supărarea dacă crește?!"[63]. Acum, Dona Sarmanella se întreabă retoric: „Ce te miri tu, Don Alfonso, dacă Sarmanella tace / Și că versuri, *Zeflemele*, dorul i-a trecut a face? / Cum se poate atâta proză să faci în poezie / Și amarul tot din suflet să-l rimezi tu pe hârtie?"[64]. În finalul satirei, Sarmanella îi îndeamnă pe protagoniști să își rezolve disputa printr-o petrecere la „Aranjuez": „Căci acolo tot se iartă, toți devin acolo frați! Inspirați veți fi și-ți scrie imnuri lungi de veselie"; „Fără Doni și... fără ode, lumea tristă-i va părea / Sarmanellei, ce să-nceapă? Va muri cu voi și... ea!"[65].

În satira intitulată *Anti-zeflemele* (II), Don Alfonso arăta cât de mult prețuiau tinerii „moda" în Cernăuții din acea epocă: „Na-ți-o frântă că ți-am dres-o! Don Rodrigo mă provoacă / Să mă lupt cu spada-n mână și, de-o fac, el, vai, mă toacă... / Sunt băiat, ce-mi place pacea și viața s-o trăiesc, / Nu să mă arunc în spadă. Ce e drept, eu o iubesc / Pe gentila Sarmanellă și de dragul ei și-n foc / Aș fi gata să mă spulber, nu să sug din poloboc. / Bat-o vina «modă» proastă; ardă-l focul ăl «duel»! / De știam de Don Rodrigo, nu scriam un cuvințel. / Dar să nu vorbească lumea că sunt laș și n-am «onor» / Hai la luptă, Don Rodrigo, dar să nu facem omor. / Voi să fac cum cere «moda», să-mi salvez a mea onoare, / Dar te rog, frate Rodrigo, nu da tare..., că mă doare. / Spada-i grea și ascuțită, ai milă și nu lovi, / Spală-ți fața «după modă», s-aibă proștii ce vorbi"[66]. În acest context, autorul reiterează ideea țarului Rusiei, Nicolae al II-lea, care susținea renunțarea la arme pentru a putea trăi în pace. Apoi, Don Alfonso evocă atmosfera din restaurantele cernăuțene:

[61] *Ibidem*.
[62] *Ibidem*.
[63] *Ibidem*, anul II, nr. 189, 11/23 octombrie 1898, p. 1–2.
[64] *Ibidem*.
[65] *Ibidem*.
[66] *Ibidem*, anul II, nr. 193, 21 octombrie/2 noiembrie 1898, p. 1.

BDD-A32589 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:21 UTC)

„La «Aranjuez» cu cine, vai, cu cine să chilesc? / De chilit ar fi cu cine, păcat ar fi să neg, / Căci chalamandritul Bachus cu consorțiul său întreg / Face probe din morală și chileşte zi de zi, / Dar un cuvânt de dai, Doamne, n-ai cu cine încâlci; / Numai «skis, pagat» răsună și un «contra la pagat»! / Alta nu auzi nimică, parcă-i lucru deochiat / Sunt vorbăreț, frate dragă, și nicicând nu joc taroc, / De n-am vorbe, Don Rodrigo, sug și eu din poloboc. / Vrei să-mi fii amic, Rodrigo? Bine, astăzi sunt parat / Brațe să-ți întind de prieten... și să-ți trag și un sărutat, / Și vom bea «fraternitate», dacă-mi placi și dacă-ți plac / Și pocalul vitejește tot întruna... peste cap. / Hai la lupta de pocale, hai, Rodrigo, te provoc! / Pot să-ți jur, la zeul Bachus, că-n ea tu n-ai noroc, / Căci cu Duzink-Pașa, crede-mi, am băut «fraternitate»"[67]. După cum vedem, ultimul vers face referire la Duzink-Pașa, un funcționar public din Bucovina, pe numele lui adevărat Duzinkiewicz și care, împreună cu Des Loges, au fost implicați în trucarea alegerilor din 1898 pentru Dietă. Imaginea publică a acestora este tușată de defecte: „Iar, de ai curaj, Rodrigo, și de vrei să fim frați, / Îți trimit pe Duzink-Pașa [și] Des Loges ca secundanți; / Ei ți-or spune timpul, locul și pocalul cel mai mare / Și vom duela, Rodrigo, bea-vom pân la disperare. / «La Aranjuez!», desigur, secondanții vor vota; / «La Aranjuez!» vom merge și acolo ne vom lupta"[68].

Criticând comportamentul unora dintre contemporani, Don Alfonso oferă ca exemplu faptele evlavioase ale unora dintre preoți: „Oamenii din lumea mare, văzând fapta preoțească, / În genunchi și tainic și pe Tatăl să-L mărească! / Deci intrați prin poarta strâmtă și pe calea înspinată, / Căci mulți merg către pieire, calea-n colo-i foarte lată, / Lată-i calea spre pierzare, fără spini e poarta-i largă, / Iară calea către virtute strâmtă-i foarte și săracă, / Pe ea merg puțini din oameni, că puțini o nimeresc... / Voi pe ea să-mi mergeți, preoți, spre Stăpânul cel ceresc! / Pomul bun, tot poame bune, iar cel rău, rele produce, / Pomul rău se taie-n fine, ca în foc să se arunce!"[69]. Versurile următoare aduc în discuție problema intervenției guvernului până și în atragerea ortodocșilor la religia greco-catolică și folosirea Fondului Religionar al Bucovinei în scopuri străine de cele pentru care a fost el înființat de Iosif al II-lea: „Căci, din sat în sat, porunca va suna: «„Patria" piară!» / Ea cutează ca să spună adevăru-n astă țară? / Adevăru-i mort de secoli! Morții să-i lăsăm în pace! / Viața să ne dregem, preoți, cum guvernului îi place, / El e totul întru toate, începutul și finitul / Alfa [și] omega-i guvernul, așa ne spune parvenitul! / Fondul? Cine mai cutează să-l numească ortodox? / E atât de prost cuvântul și atât de paradox!"[70].

După o scurtă descriere a duelului și a răpunerii lui Don Rodrigo, Don Alfonso primește o scrisoare din Hades[71], de la Don Rodrigo. Acesta este subiectul

[67] *Ibidem.*
[68] *Ibidem.*
[69] *Ibidem.*
[70] *Ibidem.*
[71] *Anti-zeflemele. Epistolă funebră către Donna Sarmanella – Știri din Hades*, în „Patria", anul II, nr. 200, 6/18 noiembrie 1898, p. 1.

BDD-A32589 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:21 UTC)

principal al *Anti-zeflemelelor. Epistolă funebră către Donna Sarmanella – Ştiri din Hades*. Acesta este un bun prilej pentru punerea în antiteză a celor două lumi: „Ah, de-ai şti, tu, Sarmanellă, Pronia ce-a rânduit, / Ai sălta de bucurie că Rodrigo a murit... / El mi-e prieten pe vecie, chiar din Hades mă salută / Şi-mi trimite şi răvaşe. E cuminte, nu insultă. / Cum se vede-n ceea lume, oamenii sunt mai cuminți, / Căci trăiesc pe lângă îngeri, nu ca noi, între smintiți"[72]. În câteva versuri, mai toate memorabile, Don Rodrigo descrie Hadesul: „Iată-ne ajunşi la maluri, Charron barca-şi priponeşte, / Pune buciumul la gură; tot imperiul se uimeşte / Şi-n grăbire nedescrisă, înspre barcă dă năvală, / Ca să vadă cine vine. «Ce ne aduci, moş Charron, iară?» / «Ce s-aduc? răspunde Charron, o poiată de calici! / Niciun ban bacşiş de-o ţuică!» Are drept, de, ce să-i zici, / Căci voi, fraților din viață, ați uitat uzul deodată, / Să ne puneți, după moarte, banu-n gură pentru plată. / Bietul Charron, zău, mi-i milă, cară gratis de se rupe... / Dați paraua uzitată, dați-o moşul să v-o pupe! / Ca să aibă de o pipă şi de-o ţuică, de amar, / A primit bătrânul Charron meseria de poştaş: / Are-o ladă de răvaşe, ce la prieteni buni le cară, / De-i plăteşti bacşişuri bune, şi răspunsu-ți duce iară. / Don Alfonso, rog, ai milă, rogu-te nu fi avar, / Scoate un zlot şi dă-i lui Charron, şi apoi, dragă, n-ai habar, / Îți voi scrie *Zeflemele*, ca-n foiță să le dai, / Să mi-i coc pe toți mişeii, că eu coc amar şi vai! / Eu să-ți scriu de acuma, frate, eu ce-n Hades am intrat / Şi-am văzut ce soartă amară la mişei s-a destinat"[73].

Sperând în judecata dreaptă şi răsplată pentru faptele săvârşite printre cei vii, pe Don Rodrigo îl surprinde felul în care sunt pedepsiți cei care, în viață, au căzut în păcat, prilej de cugetare şi îndemn pentru cititorii satirei şi, mai ales, de posibilă răsplată pentru mai marii zilei şi pentru acoliții lor: „Că în Hades e aievea plânset, țipet, vai şi chin. / Efialtes, Catalina, Herostrat, Iscariot, / Ce privelişte grozavă, stau în foc şi ard de tot, / Ard, sărmanii, din vecie şi din nou se tot arată / Ca din nou să ardă-n pară, cât e veşnicia toată... / Tantalos şi azi de foame şi de sete e muncit, / Când se pleacă să bea apă, apa-n clipă i-a fugit; / Mâna când spre pom întinde, pomul creanga-şi depărtează / Ca şi voi cu Fondul vostru, ce de stat s-administrează"[74]. Lumea contemporană lui Don Rodrigo este astfel prezentată: „Sisif, sărmanul, urcă stânca grea, din vale-n deal, / Când aproape e de culme, iată c-a scăpat-o iar, / Ca şi cei ce prin redacții, pe la voi, de ani întregi / Se frământă şi-şi bat capul, şi din toate ce înțelegi? / Neamul românesc, n-ai grijă, în progres e ca o stâncă, / Când o sui pe deal, ca Sisif, tronc, în valea cea adâncă... / Danaidele în droaie cară, toarnă cu ăl ciur / Ca să umplă, plin de mine, polobocul din Caciur; / În zadar, căci polobocul, din deşert ce-a fost odată, / Tot mai mult se deşertează, asta-i soarta-i blestemată"[75]. Pentru cei care în viață au fost prietenii lui Bachus, descrierea caznelor la care sunt supuşi e terifiantă: „Bachus, zeul, toarnă vinuri

[72] *Ibidem*.
[73] *Ibidem*.
[74] *Ibidem*.
[75] *Ibidem*.

BDD-A32589 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:21 UTC)

roşii într-o căldare / Şi sub ea aţâtă focul, pregătind o lăutoare / Pentru fiii săi, ce-n viaţă i-au servit cu pietate... / E călduţă lăutoarea, peste nouăzeci de grade. / Odan, zeul teutonic, sub căldarea sa cu bere / Fulgerul grozav îl poartă. Vai ce ţipăt şi durere / E-n căldarea uriaşă. Don Alfonso, cât vei fi, / Te provoc să nu bei bere, setea de te-ar istovi. / Ştiu că nu eşti «suge-bute», cum ţi-am spus în iritare. / Tu nu eşti beţiv, Alfonso, te rog dară de iertare. / Ai voit să faci o glumă, cerând duel de pocale..."[76]. Până şi în lumea de dincolo, Don Rodrigo, datorită prieteniei pe care i-o poartă Pluto, scoate o publicaţie, pe care o numeşte „Hades": „Am de toate celea-n lume, chiar odaie separată. / Foaia mea se chiamă «Hades», este foaie oficioasă / Pentru tot imperiul nostru, şi-i atât de valoroasă! / Plato, Cicero, Salustiu, Anacreon şi Ovid, / Aeneas, chiar Goethe, Schiller şi Homerul cel vestit, / Toţi lucrează azi la foaie, şi nu-i lucru de mirare / Că a noastră foaie, «Hades», de trei ori pe zi apare"[77] – situaţie ideală pe care, în lumea celor vii, nicio publicaţie din Bucovina nu o împlinea.

„Moartea" lui Rodrigo îi oferă Donnei Sarmanella prilejul de a evidenţia rolul important al satirei în lumea în care trăia: „Tu, cu pana ta severă, pe mişeii cei de rând / Ce în tină calcă totul, n-au nimic în lume sfânt! / Ai stigmatiza pe toţi, după merit, căci cruţare / Cu fiinţe aşa infecte, dacă ai, păcat e mare! / Oamenii, ce calcă-n tină tot ce este de valoare / Pentru naţia întreagă; instituţii de la care / Beneficii multe, dese, au gustat chiar singuri ei, / Tu, Rodrigo, în faţa lumii, demascai aceşti mişei!" Într-o lume a eleganţei clamate, până şi consilierul aulic, îndemnat de două doamne din înalta societate bucovineană să ofere bani pentru copii de sărmani: „Sare iute de pe scaun, cu mânie / El înjură acele dame; strigă tare ca să ştie / Că nicicând aceste scopuri dumnealui nu sprijineşte! / Şi la el să nu mai vină niciodată porunceşte. / Damele au ieşit în grabă, amândouă supărate. / Vai, tu nu mai eşti Rodrigo! Pentru dame tu te-ai bate! / Fără a face multă vorbă, la duel l-ai provoca / Pe cel domn şi «una, două», tu «bon ton» l-ai învăţa!"[78].

După ce deplânge situaţia românilor bucovineni, supuşi abuzurilor lui Würfel, Pompe, Duzinkiewicz, Tumlirz, conduşi de Bourguignon, Donna Sarmanella scrie despre răsplata de care guvernul s-ar putea bucura în Hades: „Tresări-va tot guvernul, toată clica cea drăcească, / Care calcă în picioare drepturi, voia omenească!", căci „«Soacră», cât de rea se poate, e guvernul pentru noi! / Pe români nu-i bagă-n posturi, ci... îi bagă în nevoi! / Noi vom scrie lui Rodrigo, pe la zei să intervină / Să le curme semeţia, căci măsura este plină"[79].

Ascensiunea factorilor politici ai „tinerilor ruşi" şi apropierea lor de guvernatorul Bucovinei, care se făcea în detrimentul cauzei românilor bucovineni, nu este văzută cu ochi buni de Donna Sarmanella. Smal Stocki şi Irotei Pihuleac, doi lideri ai rutenilor din Bucovina, sunt astfel prezentaţi: „Doi luceferi sunt acolo,

[76] *Ibidem*.
[77] *Ibidem*.
[78] *Ibidem*, anul III, nr. 208, 27 noiembrie/9 decembrie 1989, p. 1.
[79] *Ibidem*.

BDD-A32589 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:21 UTC)

ici, în țară, sfetnici mari, / Cu atât amar de minte, n-ai cu cine să-i compari! / Mintea ăstor doi luceferi peste țară, acum, planează, / Ea pe prezidentul Țării îl deșteaptă, luminează, / Mintea lor azi cârmuiește a guvernului mașină, / De isprăvi, din a lor minte izvorâte, țara-i plină", căci „Mână-n mână cu guvernul, rușilor le merge bine, / Reciproc se tămâiază, unul altuia convine / Și în schimb își fac servicii, / nici de legi chiar nu le pasă, / Pe pământul Bucovinei, rușii, azi, au partea grasă! / În Dieta întrunită, multe fapte s-au comis / Care românilor din țară ochii cred că le-au deschis, / De-au văzut ei, chiar pe față, cum guvernul azi lucrează;/ Fără legi și fără drepturi, țara cum o guvernează"[80]. În atari condiții, „când legile existau doar pe hârtie", atacurile la adresa potentaților vremii sunt tot mai dure. De aici și numărul tot mai mare de confiscări ale edițiilor ziarului „Patria". În prima linie a detractorilor „Patriei" era mitropolitul Bucovinei. Textul confiscat era: „Ați sedus pe un nemernic, pus să fie scutul nostru, / L-ați sedus, cap slab, cum este, să vă fie omul vostru? / Ca orbit de vanitate, neamul său să-l nimicească, / Și, vânând măriri și ranguri, legea sa s-o prăpădească! / Nimicit-au existențe și speranțe juvenile, / Căci s-a pus și el în fruntea clicii lașe și ostile. / Ce mijloace nu alege neamul să ne înnegrească! / La minciuni își ia refugiu, misia să și-o împlinească"[81]. Donna Sarmanella făcea, aici, referire la faptul că mitropolitul, pentru a mai tempera valul nemulțumirilor din Bucovina, la sugestia autorităților imperiale, a plecat la Viena, de Paște, unde, și acolo, a fost rău primit de membrii „Junimii".

Din același text, a fost confiscat pasajul referitor la cenzura pe care guvernul a instituit-o față de ziar: „«Patria» s-o nimicească este dorul lor infern / Prezidentul, om cu minte, caută el, dar... nu găsește / Un mijloc, ca să apună «Patria», precum dorește. / Eu un sfat i-aș da: să lupte cu mijloace... bărbătește!"[82]. Contemporanii bucovineni erau îndemnați la acțiune, pentru că ei nu puteau fi expulzați, pentru că ei erau localnici. Donna Sarmanella scria: „Dar toți colaboratorii de-ar căta să-i nimicească / În zadar le este munca. «*Patria» o să traiască!* / Și-o să spună adevărul, fără frică, orișicui, / Prezidentului, lui Würfel și mitropolitului! / Și să-i pui căluș în gură, ați văzut că nu se poate, / Adevărul ca uleiul tot deasupra o să înoate"[83]. În același text satiric, găsim o temă prezentă și în scrisorile Minodorei Stefanelli către Valeriu Branișteː „Este greu contra prostiei să te lupți: Lupta-i ciudată. / Dar la noi, când cu prostia și răutatea-i aliată? / Și când alianța asta are și puterea-n mână? / Sufere inteligența, *ergo*: nația română!"[84].

Începând cu *Zeflemelele* cu numărul XI, constatăm că versurile satirei nu mai au aceeași scriitură, nu erau tot așa de bine realizate ca precedentele satire. Chiar dacă autorul se străduia să realizeze o satiră în versuri, textul este mai mult declamatoriu și este lipsit de strălucirea figurilor de stil din satirele scrise până atunci. Pentru că românii bucovineni erau în epocă acuzați de iredentism și lipsă de

[80] *Ibidem*, anul III, nr. 239, 14/26 februarie 1899, p. 1.
[81] *Ibidem*, anul III, nr. 283, 6/18 iunie 1899, p. 2.
[82] *Ibidem*.
[83] *Ibidem*.
[84] *Ibidem*.

BDD-A32589 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:21 UTC)

loialitate față de Casa de Austria, pentru a le apăra cauza, Donna Sarmanella scria: „Neclintiți vom fi-n credința ce ades am probat. / Și pe piept cu tricolorul, cel de voi persecutat, / Vom iubi, în ciuda voastră, Patrie și Împărat. / Pentru Tron și Dinastie, sângele ei și-au vărsat. / Deci, mișei, negri la cuget sunteți voi care îndrăzniți / Ăst popor, în sentimentul cel mai sacru, să-l loviți"[85]. Versurile acestea erau scrise într-o perioadă în care în conducerea P.N.R.R. se produseseră anumite schimbări, ca efect al politicii lui Bourguignon. Președintele Țării, Iancu Lupul, renunțase la această calitate și se contura tot mai puternic curentul „pactist", acela care credea că numai printr-o înțelegere (pact) cu guvernatorul Bucovinei se putea ajunge la împlinirea deziderateloi românilor.

În satira publicată în numărul din 1/13 ianuarie 1900, în numărul 365 al ziarului „Patria", sub același titlu, *Zeflemele XII* – când era din ce în ce mai evident faptul că revenirea lui Valeriu Braniște[86] la situația de dinaintea expulzării și a Partidului Național Radical Român la poziția de dinaintea alegerilor, din 1898, era de domeniul utopiei –, Donna Sarmanella preamărește în scrierea sa pe înaintașii românilor bucovineni, opunându-le prezentul lipsit de strălucire. Primarul Cernăuților, Kochanowski, unul dintre adversarii redutabili ai drepturilor pentru românii bucovineni, în derâdere, era prezentat ca inegalabil în „măreție" și „strălucire": „Poate frații Hurmuzachi lucru mare au făptuit / Dacă au luptat, și-n urmă le-a succes de-au dezrobit / De Galiția vecină Bucovina, și în dar / I-au dat iar autonomia?"[87]; „Nu-i de-o seamă cu vreo faptă de-[a] acestui deștept bărbat. / Guvernează de minune, în politică e mare, / N-are concurent în țară, recunoaște fiecare. / Pe un Zotta, un Silvestru, Iancu Flondor, Popovici / Să nu-i pui în rând cu dânsul, ei au fost și sunt pitici"[88]. Funcționarul austriac Kochanowski este cel care realiza, în practică, politica de „nivelare", prezentată astfel de autor: „După drept de toți grijește, căci nici nu ar fi consult. / Spre exemplu, noi, românii, să avem un drept mai mult / Decât rușii. De aceea e precaut și se silește, / Unde poate, în cele posturi, el pe ruși adăpostește. / Cine multe limbi cunoaște, este om bine văzut, / Dintre noi cam mulți aceasta pân-acuma n-au știut; / El abia ne-a deschis ochii și, prin școli, limba rusească / Și polona a introdus-o, pe români să-i pricopsească"[89]. Dorința Donnei Sarmanella, la schimbarea secolului, era astfel formulată: „Secolul închide ochiul, cale bună să-i urăm / Și de drum, așa se cade, un frumos cadou să-i dăm! / Noi, românii, suntem darnici, nu mai facem multă vorbă. / Cel mai prețios tezaur îl vom pune lui în torbă! / Îi vom da, de drum, tovarăș, pe istoricul bărbat, / Care atâtea fapte bune moștenire ne-a lăsat. / Căci păcat ar fi de moarte să mai steie pe la noi, / Când și alții, bieții oameni, gem de griji și de nevoi, / Secole, tu ia-l cu tine, unde vrei și unde-ți place. / Unde e răscoală-n țară, pune-l, el să facă pace. /

[85] *Ibidem*, anul III, nr. 346, 12/24 noiembrie 1899, p. 1.

[86] *Valeriu Braniște. Corespondență. 1895–1901*, p. 165. Până la sfârșitul lui ianuarie 1900, „Patria" a fost confiscată de 50 de ori.

[87] „Patria", anul IV, nr. 365, 1/13 ianuarie 1900, p. 2.

[88] *Ibidem*.

[89] *Ibidem*.

BDD-A32589 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:21 UTC)

Iară noi, de acum, sărmanii, noi vom face ce vom putea, / Poate Pronia Cerească iar de noi s-a îndura / Şi ne-a da putere nouă, fără ajutorul Lui, / Să ieşim în capăt bine. Fie voia Domnului!"[90].

Ultimul text din seria prezentată este cel intitulat *Zeflemele de Paşti*, publicat în numărul 404 din „Patria". Împreună cu speranța și exemplul pe care Iisus Hristos le dă creștinilor pentru a-I urma Calea, Donna Sarmanella scrie legământul elitei politice a românilor bucovineni din acea vreme: „Iar noi pământul moştenit păzi-vom cu credință! / Căci Ştefan Vodă, bun şi mare, [în] mândra-i vitejie / În veci românului imbold măreț va fi să fie! / Pământul nostru românesc, în care corpu-i zace, / Slavon, nicicând, jurăm cu toții, nicicând nu se va face! / Cu demnitate vom lupta, cu drept şi cu blândețe, / Precum de la Mântuitor sunt pilde şi povețe"[91]. Cu o rugă către Fiul ceresc, ultima scriere din seria prezentată se încheie cu versurile: „Christos a înviat din morți, speranța-n noi e vie! / Că liber de învrăjbitori românul o să fie!"[92].

La scurt timp, pe 30 aprilie 1900, Valeriu Braniște anunța că pleacă din Cernăuți. În acea zi, s-a întâlnit cu Minodora Stefanelli, Constantin Hurmuzachi, Juvenal Stefanelli şi Alexandru Hurmuzachi. Pe drumul său către Bucureşti, Valeriu Braniște a trecut pe la Iancu Flondor, la Storojineț, la care se afla pe 1 mai 1900, iar la 3 mai 1900 se găsea la Suceava, împreună cu Varteres şi Olga Pruncul şi cu Eusebiu Popovici. Chemat în Bucovina de conducerea P.N.R.R.[93], inițial doar pentru un an de zile, pentru a conduce publicația partidului românesc, Valeriu Braniște era îndepărtat din Bucovina de autoritățile austriece, pentru că devenise incomod şi lupta națională a românilor bucovineni căpătase o amploare nemaiîntâlnită până atunci. La aceasta au contribuit, într-o măsură însemnată, şi satirele cuprinse în seria *Zeflemele*, publicate la rubrica *Foişoară originală a „Patriei"*.

În transcrierea satirelor politice semnate de Donna Sarmanella, am căutat să reducem cât mai mult intervenția noastră, pentru a reda frumusețea versurilor. Am făcut-o doar acolo unde folosirea cuvintelor/expresiilor de la sfârşitul secolului al XIX-lea ar fi îngreunat înțelegerea lor de către cititorul de astăzi. Trebuie să menționăm numeroasele regionalisme, cuvinte populare şi unele cuvinte folosite sub influența lui Aron Pumnul (pumnulisme), pe care le găsim din abundență. În unele cazuri, am păstrat formele de scriere din epocă, pentru că orice contemporaneizare ar fi afectat textul, după cum urmează: *convenire* („întrunire"), [eu] *socot*, *a concede* („a încuviința"), (au) *conchemat* („au chemat"), (să) *recheme*,

[90] *Ibidem*.
[91] *Ibidem*.
[92] *Ibidem*.
[93] *Valeriu Braniște. Corespondență, 1895–1901*, p. 167. Iancu Flondor a fost principalul sprijinitor al acestei idei. În acest sens, iată ce îi scria lui Valeriu Braniște, la 9 aprilie 1900: „Din punct de vedere moral, vă comunic faptul că am cheltuit în cei 2 ani din urmă din propria mea pungă 4 566 fl. pentru jurnal, o sumă destul de însemnată pentru mine. Toți ceilalți membri ai partidului sau n-au contribuit nimica sau cel mult [cu] suma de 50–100 fl".

BDD-A32589 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:21 UTC)

precugetat („dinainte sau înainte cugetat"), *scopoşeşte* („a stabili un scop"), *şirele* (în acest caz, „rândurile"), [lui i-ar] *succede* („reuşeşte"), *trebile* („treburile"), *repăşeşte* (în sintagma „românul repăşeşte"), *protege* („protejează"), *părete* („perete"), *germâneşti* (forma coruptă pentru „a/ale germanilor"), *salar* („salariu"), *metodul* („metoda"), *a nost* („al nostru"), construcţiile negative de tipul *nepoete* şi *neexpertă* (de la „poet" şi „expert"), regionalismele *încurcală* („încurcătură"), *chilit* („pilit", „băut") şi *deşertează* (vb., „goleşte"), precum şi termenii *torbă* („tolbă") şi *şagă* („glumă"). Unele expresii şi sintagme din textele satirice au fost păstrate pentru a nu modifica structura versului în care apar, precum în: „filiştri derbedei", „se uzează de limbile străine" (se foloseşte de limbi străine) şi „a guvernului decoare [...] cive de onoare" (ai guvernului decoraţi [...] cetăţeni de onoare).

Cuvintele şi sintagmele: *nimică*, *nimene*, *mângăere*, *părăchiă*, *adese*, *a perde*, *a tăcé*, *certe*, *a avé*, *iai* (vb., „a lua"), *sâla* („sila"), *prostiă*, *creeri*, *tiner*, *ean priviţi-o* („ia priviţi-o"), *şireţiă*, *remâne*, *distrame*, *a primbla*, *peptul*, *spăriat*, *simbure*, *a pricopsi*, *a voí*, *eată* („iată"), *împutare* („imputare"), *pâne*, *letargiă* („letargie"), *trebue*, *şcoale*, *adecă*, *marţia*, *factul*, *ţeara*, *desemnat* („desenat"), *admiraţiune*, *nodul gordic* („nodul gordian"), *noate* („note"), *vreai* („vrei"), *băet* („băiat"), *aceeaş* („aceeaşi"), *desfătuieşti* („a sfătui" în sensul negativ al unei acţiuni), *îngrozia* („îngrozea"), *stomah* („stomac"), *direge* („drege"), *ranele* („rănile"), *cumînteniă* („cumînţenie"), *lucsos*, *sermană*, *grijeşte* („îngrijeşte") şi *escursii* au fost ortografiate conform normelor actuale ale limbii române.

În cuvintele ortografiate cu *ĕ*, acesta a fost înlocuit cu vocala *ă*: *numĕr*, *douĕ*, *strĕin*, *rĕtăcit*, *sĕrbarea*, *rĕscoală*, *rĕutate*, *adevĕrul*, *supĕrare*, *întĕmplă*, *sĕ*, *strĕin*, *rĕtăcit*, [al] *sĕu*, *vĕ*, *mĕ*, şi [al] *tĕu*.

În cuvintele: *prosă*, *poesii*, *musical*, *president*, *fantasii* („fantezii"), *îndrăsnească*, *basaţi*, *cas*, *espirat*, *esercită* şi *miserie*, *s* intervocalic sau final a fost înlocuit cu *z*.

Am adus la forma actuală de scriere: *re'nviat*, *sĕ erte*, *sĕ fiă*, *certe*, *esistă*, *escită*, *î-i*, *î-l*, *î-ţi*, *î-mi*, *când-va* (adv., „într-un moment, cândva"), *ce-va*, *ori-care*, *de loc* (adv., „nicidecum, deloc"), *vre-o*, *de o parte* (adv., „deoparte"), *eară-şi* (adv., „iar, din nou"), *dese ori*, *ast fel*, *ori care, nici când, alt-fel* (adv., „în alt chip") etc. Am scris cu *z* cuvintele în care se folosea ḑ, după cum urmează: *veḑi*, *ḑi*, *ḑic*, *ḑis*, *ḑiare*, *creḑut*, *ḑău*, *conceḑi*, *verḑi*, *doveḑi*, *interḑis*.

BDD-A32589 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:21 UTC)